

**KOSGEB YENİ GİRİŞİMCİ DESTEĞİ KAPSAMINDA KURULAN KOBİLERİN
İSTİHDAM VE ÜRETİME KATKILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: UŞAK İLİ
ÖRNEĞİ¹**

*EVALUATION OF CONTRIBUTIONS TO EMPLOYMENT AND PRODUCTIVITY OF SMEs
ESTABLISHED WITHIN KOSGEB NEW ENTREPRENEUR SUPPORT: SAMPLE OF UŞAK
PROVINCE*

Yrd. Doç. Dr. Şerafettin ERTEN

Uşak Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sağlık Yönetimi Bölümü, serafettin.erten@usak.edu.tr,
Uşak/Türkiye

Öğr. Gör. İbrahim TÜRKMEN

Uşak Üniversitesi / Sağlık Hizmetleri MYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü,
ibrahim.turkmen@usak.edu.tr, Uşak/Türkiye

Öğr. Gör. Dr. Emine ÇETİN ASLAN

Uşak Üniversitesi / Sağlık Hizmetleri MYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, emine.cetin@
usak.edu.tr, Uşak/Türkiye

ÖZ

İstihdam çalışma hayatının ve ekonomi teorilerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Günümüzde küresel bir sorun olarak da kabul edilmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre küresel ekonomi küçülürken, işsizlik oranı ise artmaktadır. Bu nedenle istihdam bir başka ifadeyle işsizlik, tüm devletlerin öncelikli politika alanlarından biri haline gelmiştir. Ülkemizde de işsizlik uzun yıllardır devam eden, kronikleşmiş bir sorundur. İstihdam sorunuyla mücadelede farklı politika araçları kullanılmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye’de uygulanan aktif istihdam politikalarının başında gelen girişimcilik eğitimleri ve destekleri ele alınmıştır. Bu bağlamda Uşak ilinde KOSGEB tarafından verilen girişimcilik eğitimine katılıp, mali destekten yararlanan işletmelerin üretim ve istihdama katkısı değerlendirilmiştir. Çalışma, 2012-2016 yılları arasında KOSGEB Yeni Girişimci Desteği alan ve faaliyetini sürdüren KOBİ’ler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden anket uygulaması kullanılmıştır. Anket uygulamasına 87 KOBİ dâhil olmuştur. Elde edilen bulgulara göre, Uşak ilinde kurulan işletmelerin, istihdam ve üretime katkısı sınırlı kalmıştır. İstihdam içerisinde kadın, genç ve engelli istihdamı istenilen düzeyde değildir. Bu işletmeler, ekonomi içerisinde yeterli düzeyde katma değer üretememektedirler. Bununla birlikte, söz konusu işletmeler çağın gereklerine uygun kurumsallaşma düzeyini de yakalayamamışlardır.

Anahtar Kelimeler: KOSGEB, KOBİ, Girişimcilik, İşsizlik, İstihdam Politikaları

ABSTRACT

Employment constitutes an important part of working life and economic theories. Today it is accepted as a global problem too. According to the International Labor Organization data, the global economy shrinks while the unemployment rate is on the rise. For this reason, employment, in other words unemployment, has become one of the priority policy areas of all states. Also in our country, unemployment is a chronic problem that has been going on for many years. Different policy

¹ Bu makalenin hazırlanmasında, Uşak Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi bünyesinde yürütülen, 2017/HD-SB001 numaralı “Türkiye’de Girişimcilik ve İstihdamı Destekleme Politikaları: Uşak İli KOSGEB Yeni Girişimci Desteği İle Kurulan KOBİ’lerin Mevcut Durumları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı Bilimsel Araştırma Projesinden yararlanılmıştır.

instruments are used in the struggle against employment problems. In this study, the entrepreneurship trainings and supports were handled which are the one of the primary active employment policies implemented in Turkey. In this context, the contribution to employment and production of enterprises was evaluated that participated in entrepreneurship training given by KOSGEB in Uşak and benefited from financial support. The study was performed on SMEs which took KOSGEB New Entrepreneur Support between 2012-2016 and continue its operation. The questionnaire application which is one of the quantitative research methods was used in the study. 87 SMEs were included in the survey. According to the results of the research, the contribution to employment and production of enterprises established in Uşak province are limited. Employment of women, young people and disabled people is not at the desired level. These enterprises cannot generate sufficient added value within the economy. Nevertheless, these enterprises have not achieved the level of institutionalization appropriate to the needs of the age.

Key Words: KOSGEB, SME, Entrepreneurship, Unemployment, Employment Policies

1. GİRİŞ

İnsanoğlunu diğer canlı türlerinden ayıran en başta gelen özelliklerinden biri de bilinçli üretim yeteneğidir. Tarihsel süreç içerisinde başta ekonomik olmak üzere, siyasal ve sosyal yapıya bağlı olarak üretim biçimleri ve insanların bu üretim biçimine katılımları da değişmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte bu katılım en büyük dönüşümü yaşamıştır. Bildiğimiz anlamıyla işçiliğin ortaya çıkışı ve devletlerin bunu bir politika konusu olarak görmeleri sanayileşme ile başlamıştır.

İşçi veya işçilik kavramı önceleri çalışma hayatının düzenlenmesi çerçevesinde ele alınırken, zaman içerisinde ekonomik paradigmanın bir parçası olarak istihdam kavramı ile özdeşleşmiştir. Bu bağlamda istihdam sorununun ele alınışı da farklılaşmıştır. Klasik İktisat bu sorunun çözümünü piyasaya bırakırken, Keynesyen Teori ve onun devamı olan sosyal devlet anlayışı sosyal politikalar ile müdahale yöntemini benimsemiştir. 1980'lerden itibaren egemen olan Neo-Klasik yaklaşım ise soruna fırsat eşitliği ve serbest teşebbüs çerçevesinde yaklaşarak, yine piyasa mekanizmasının işleyişine güvenmiştir. Ancak, günümüzde istihdam, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için piyasa mekanizmasının işleyişine bırakılamayacak kadar önemli bir problem haline gelmiştir.

Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'de de istihdam ya da işsizlik kronik bir sorundur. Bu nedenle istihdamın sağlanması bir başka ifadeyle işsizliğin önlenmesi için aktif ve pasif çeşitli politikalar uygulanmaktadır. Bu politikaların başında, 1990 yılında kurulan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından verilen girişimcilik eğitimleri ve destekleri gelmektedir. 2010 yılından bu yana devam eden bu desteklere büyük miktarlarda mali kaynak da aktarılmaktadır. Bununla birlikte verilen eğitimlerin ve mali desteğin üretim ve istihdama katkısına yönelik veri bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma mevcut noksanlığı kısmen de olsa gidermeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, Uşak ili özelinde KOSGEB girişimcilik eğitimi olarak bir işletme kurmuş girişimcilerin, üretim ve istihdama katkıları değerlendirilmiştir.

2. İSTİHDAM OLGUSU VE İSTİHDAM POLİTİKALARI

Tarihsel süreç içerisinde insan emeği ve çalışma koşullarında çok sayıda değişiklik olmuştur. Ancak en büyük ve köklü değişiklikler 18. yüzyılın ikinci yarısında başlayan sanayi devrimi ile birlikte gerçekleşmiştir (Talas, 1990: 7). Sanayileşme ile beraber çalışma hayatının hızla gelişmesi ve değişmesi sosyal, ekonomik, siyasal vb. birçok nedenle devletlerin bu alanı düzenlemeye tabi tutmasını zorunlu kılmıştır. Bunun sonucunda istihdam unsuru da çalışma hayatı içerisinde modern devletlerin en önemli politika sorun alanlarından birisi haline gelmiştir.

İstihdam, dar anlamı ile bir toplumda gelir elde etmek amacı ile çalışma isteğini ortaya koyan bireylerin çalışması ya da çalıştırılması; bir başka ifadeyle üretime dâhil edilmeleridir (Oğuz, 1992: 259). Bir kamu politikası unsuru olarak istihdam, ulusal ve küresel ekonomik paradigmadan ayrı düşünülemez. Çünkü bir ülkede vatandaşların çalışmak istedikleri halde işsiz kalmaları sanılanın aksine bu bireylerin değil, mevcut ekonomik düzenin ortaya çıkardığı bir sorundur (Aren, 2008: 29). Bu nedenle iktisadi teorilerin istihdam sorununu ele alışı da farklılık göstermektedir.

Sanayi devriminin ekonomik ve felsefi altyapısını oluşturan Klasik İktisat anlayışı “görünmez el” ilkesi çerçevesinde piyasaya devlet müdahalesini yadsımış ve ekonomiye müdahalenin piyasaların dengesini bozacağını ileri sürmüştür. Ancak süreç içerisinde, ekonomilerdeki gelişmeler bu öngörüye yanlışlamıştır. 1929 yılına gelindiğinde klasik iktisat uygulamaları “Büyük Buhran” adı verilen ve tüm dünyayı etkileyen bir krize neden olmuştur (Yavuz, 2012: 20).

Temelinde durgunluk ve işsizliğin yattığı bu kriz başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, İngiltere ve Almanya gibi tüm sanayileşmiş ülkeleri derinden etkilemiştir. Ülkeler farklı kamu politikaları ile krize müdahale ederken, John M. Keynes “Genel Teori” adı ile anılan yeni ekonomi modelini ortaya koymuştur. Modern istihdam kuramının da kurucusu olarak kabul edilen Keynes’e göre bir ekonominin tam istihdam düzeyine ulaşabilmesi için devletin piyasaya müdahalesi gereklidir. Bir başka ifade ile Keynes’e göre devlet ekonomik hayatta bir aktör olarak yer almalıdır (Gül vd., 2009: 46-49).

Keynes’in teorisi II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan sosyal devlet ve ya refah devleti anlayışının da temellerinden birini oluşturmuştur (Talas, 1990: 67). Sosyal devlet yaklaşımı öncelikle gelişmiş ülkelerde olmak üzere sermaye, emek ve devlet üçlüsünün anlaşması ile doğan yeni sosyal, ekonomik ve siyasal yapının ürünüdür. Bu anlayış, emek sermaye çatışmasına yeni çözümler getiren fikri yapılara, insan hakları kavramındaki gelişmelere ve artan demokrasi taleplerine dayanmaktadır (Şaylan, 1995: 60).

En genel tanımıyla sosyal devlet, devletin ekonomik ve toplumsal hayata kamusal araçlar vasıtasıyla doğrudan ya da dolaylı şekilde müdahale etmesidir. Sosyal devlet eğitim, sağlık, barınma, istihdam, sosyal güvenlik gibi alanları toplumun her kesimine açık, herkese eşit biçimde ulaşılabilir ve devletçe güvence altına alınmış temel hak alanları olarak kabul etmektedir (Güler, 2005: 85-86).

Devletin görevi yoksulluk, eşitsizlik gibi toplumsal sorun alanları üzerinde devam eden politik mücadeleye sosyal politikalar vasıtası ile müdahale etmektir (DiNitto, 1991: 2). Sosyal düzenin devamı ve toplumsal refahın sağlanması ve güçlendirilmesi için gerekli yasalar, programlar, çıkarlar ve hizmetlerin oluşturduğu bir sistem olan sosyal politikalar (Prigmore ve Atherton, 1979: 7), bu yeni ekonomik ve siyasal yapı içerisinde kamu politikalarının en önemli parçalarından biri haline gelmiştir (Baştürk, 2013: 387).

Sosyal politika uygulamalarının ilk yöneldiği alan ise çalışma yaşamı ve ilişkileri olmuştur. Refah devleti anlayışının egemen olduğu dönemde bu politikalarla yüksek bir istihdam düzeyi sağlandığı gibi, işçilerin çalışma koşulları da iyileştirilmiş ve sosyal güvenlik uygulamaları artmıştır (Koray, 2000: 54).

Sosyal devlet anlayışının temelinde sosyal adaletin sağlanması ilkesi yatmaktadır. Sosyal adalet, bireylere sosyal ve ekonomik alanda fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır. Devlet bu görevi ekonomik ve sosyal hak ve özgürlükleri toplumun istisnasız tüm kesimlerine sağlayarak ve bu hak ve özgürlükleri garanti altına alarak gerçekleştirir (Güven, 2009: 24-32). Bu nedenle sosyal politikaların, ekonomi politikten sonra en önemli ayağını hak ve özgürlükler oluşturmuştur.

Sosyal ve ekonomik hak ve özgürlükler olarak sınıflandırılan alanın yükselişi de refah devleti dönemiyle birlikte başlamıştır (Taylor-Gooby, 2011). Bu dönemden itibaren sosyal ve ekonomik hak ve özgürlükler bir taraftan ulusal düzeyde tanınıp düzenlenirken, diğer taraftan da uluslararası alanda kurumsallaşmaya başlamıştır (Koray, 2000: 47). Dolayısıyla istihdam olgusu ekonomi teorilerinin yanında, hak ve özgürlükler alanında da kendisine yer bulmuştur.

Birleşmiş Milletler tarafından 1948 yılında ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 23. maddesinde çalışmayı bir hak olarak kabul etmiş ve herkesin işini serbestçe seçme, elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkının bulunduğunu belirtmiştir. Bunun yanında, Uluslararası Çalışma Örgütü, 1944 yılında ilan edilen Philadelphia Bildirgesi’nde tam istihdamın sağlanması ve hayat seviyesinin yükseltilmesini, Örgütün en önemli amaçlarından birisi olarak ilan etmiştir (Uluslararası Çalışma Örgütü, Philadelphia Bildirgesi, 1944).

Her ne kadar hak ve özgürlükler içerisinde ele alınsa da, istihdam olgusu için asıl belirleyici unsur uygulanan ekonomi politikalarıdır. 1970’lerin ortalarından itibaren krize düşen sosyal devlet anlayışı, 1980’lerle birlikte yerini Neo-liberal (yeni sağ) politikalara bırakmış ve istihdam olgusunun ele alınışı da farklılaşmıştır.

Neo-liberal düşünce devletin tümüyle iktisadi hayattan çekilmesini ve ekonominin işleyişinin piyasaya, yani özgür teşebbüse bırakılmasını savunmaktadır. Devlet ne kadar küçük olur ise, piyasa da o kadar dengeli ve sağlıklı olur. Bu nedenle yeni sağ politikalar başta refah devleti anlayışı ve sosyal politika uygulamaları olmak üzere, piyasanın serbest işleyişini kısıtlayabilecek her türlü engeli kaldırmayı amaçlamıştır (Hamitoğulları, 1986: 516). Bu bağlamda istihdam da bireysel özgürlük ve eşitlik ilkelerine atfla, kişinin yetenekleri ve iş gücü piyasasındaki arz talep durumu ile sınırlandırılmıştır.

1980’lerle hız kazanan Neo-liberal ekonomik düzen esasen dünya genelinde yeni bir döneme girildiğinin de habercisidir. 20. Yüzyılın sonlarında kendisini iyiden iyiye hissettiren; başta ekonomi olmak üzere, sosyal,

siyasal, kültürel vb. yapılarda da köklü bir değişimi ifade eden bu döneme ve yapıya küreselleşme adı verilmektedir.

Küreselleşmenin ekonomik hedefi dünyanın küresel bir pazar haline getirilmesidir. Bu küresel pazarda ulus devletin emek ve sermayeye ilişkin ekonomi düzlemindeki yetkileri ve sorumlulukları en az düzeye indirilmektedir (Kazgan, 2009: 18). Milli ekonomilerin işlevsel bütünlüğü zedelenirken; küreselleşme asıl olarak devletin meşruiyet zeminine en önemli katkıyı sağlayan sosyal politika uygulamalarını hedef almaktadır (Habermas, 2008: 27).

1980'lerden bu tarafa yaşanan süreçte, küreselleşmenin refah devleti anlayışı üzerinde bir baskı oluşturduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ancak, ulus devletler bu baskıya farklı şekillerde karşı koymaktadır. Her şeyden önce devletler sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal yapılarına bağlı olarak kendi refah sistemlerini üretmeye çalışmaktadır. Uygulanan politikalar bir taraftan piyasa başarısızlıklarına karşı koyarken, diğer taraftan iş gücü piyasasının ve sosyal yapıların güçlendirilmesine yönelmektedir (Sykes, 2011: 562).

Bu bağlamda günümüz küresel ekonomik yapısında ulus devletlerin ki buna gelişmiş ülkelerde dâhildir, en önde gelen sorunlarının başında istihdam sorunu yani iş gücü piyasasının güçlendirilmesi gelmektedir (Işığışık, 2011: 109). Nitekim Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Dünyada İstihdam Sosyal Bakış Eğilimleri 2017 raporunda da küresel gayrisafi yurtiçi hasılanın 2016 yılı itibari ile son altı yılın en düşük seviyesinde kaldığı ve bu düşüş eğiliminin devam edeceği belirtilmiştir. Küresel ekonomideki bu düşüşe zıt olarak, küresel iş gücü ise büyümekte ve işsizlik oranları da bu büyümeye bağlı olarak artmaktadır. 2016 yılında % 5,7 olan küresel işsizliğin, 2017 yılında % 5,8 olması beklenmektedir. Bir başka ifade ile küresel işsiz sayısı 200 milyonun üzerine çıkacaktır. Yine rapora göre özellikle gelişmekte olan ülkelerde işsizlik oranlarında ileriki yıllarda da artış beklenmektedir (Uluslararası Çalışma Örgütü, World Employment Social Outlook 2017, 2017).

3. TÜRKİYE'DE İSTİHDAMI ARTIRMA POLİTİKASI OLARAK GİRİŞİMCİLİK

Gelişmiş, gelişmekte ya da az gelişmiş olsun, küresel dünyada devletler büyüyen iş gücü için üretken alanlar bulmak sorunu ile karşı karşıyadır (Ghose vd., 2010: 1). Çünkü istihdam, refah kavramının etkilediği alanın tam merkezinde yer almaktadır (Deacon, 2011: 412).

İstihdam dar anlamı ile işgücünün üretimde kullanılması olarak kabul edilmekle birlikte, daha geniş bir perspektiften ele alındığında, üretken kaynakların yani emek, sermaye ve eğitimin yeterince ve istenilen düzeyde kullanılmaması durumu olarak ifade edilmektedir (Tokol , 2000: 95). Dünya genelinde üretken kaynakların dağılımında, gelişmiş ülkeler ile diğer ülkeler arasında orantısız bir yapı mevcuttur. Gelişmiş ülkeler daha fazla sermaye, nitelikli iş gücü ve eğitim olanağına sahipken, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler sermaye açısından yetersiz, niteliksiz iş gücünün fazla olduğu ve eğitim olanaklarının kısıtlı bulunduğu bir yapıya sahiptirler. Küresel düzeyde işsizliğin en önde gelen sebeplerinden birisi de budur (Ghose vd., 2010: 37)

Türkiye'de de işsizlik geçmişten günümüze en önemli sosyal politika alanlarından birisi olmuştur. Türkiye hızlı nüfus artışı, köyden kente göçün artması, genç nüfusun genel nüfus içerisindeki payının büyüklüğü, nitelikli iş gücünün kısıtlılığı gibi birçok yapısal nedenle, yeterince istihdam sağlayamamaktadır. Bununla birlikte son yıllarda ortaya konulan ekonomik büyüme de istenen istihdam artışını sağlayamamıştır (Gül vd., 2009: 253). Nitekim 2012-2016 yılları arasında gerçekleşen ekonomik büyüme, istihdam ve işsizlik oranları da bunu açıkça göstermektedir.

Tablo-1: 2012-2016 Yılları Arası Büyüme, İstihdam ve İşsizlik Oranları

Yıllar	Büyüme (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%) (15+ Yaş Grubu)
2012	2,1	43,6	8,4
2013	4,2	43,9	9,0
2014	3,0	45,5	9,9
2015	4,0	46,0	10,3
2016	2,9	46,3	10,9

Kaynak: TÜİK, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (2012-2016); TÜİK, İş Gücü İstatistikleri, 2018.

İşsizlikle mücadelede aktif ve pasif istihdam politikaları olmak üzere iki türlü mücadele yöntemi bulunmaktadır. Pasif istihdam politikaları bireylerin işsiz kaldıkları dönemde yaşadıkları olumsuzlukların giderilmesine yönelik önlemlerdir. Bunların en bilinen örnekleri sosyal yardımlar ve işsizlik sigortasıdır. Aktif istihdam politikaları ise işsizliğin önlenmesi, yeni istihdam olanaklarının sağlanması ve iş gücüne yönelik eğitimlerin sağlanması şeklindeki uygulamalardır. Aktif istihdam politikaları arasında ise ücret ve

istihdam sübvansiyonları, mesleki eğitim, girişimciliği teşvik sıklıkla kullanılan yöntemlerdendir (Ören, 2013: 73-94).

Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne, ülkemizde de işsizliğin önlenmesi adına aktif ve pasif istihdam politikalarının farklı türlerinden yararlanılmıştır. Bununla birlikte son yıllarda işsizlik oranlarında görülen artış istihdam sorunu ile daha etkin mücadele edilmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de kullanılan aktif istihdam politikalarının başında girişimcilik eğitimi ve destekleri gelmektedir.

Gartner (1989: 57) tarafından “*yeni bir işletme kurma süreci*” olarak tanımlanan girişimcilik, yeni iş olanakları yarattığı için işsizlik sorununa çözüm sağlamaktadır. Türkiye gibi işsizlik oranının yüksek olduğu ülkelerde, istihdama sağladığı katkılar nedeniyle girişimciliğin yaygınlaştırılması ve desteklenmesi devletlerin öncelikli politika alanı haline gelmiştir (Döm, 2012: 33). Bu politikalar kapsamında ülkemizde de Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) destek sağlamak için, 1990 yılında 3624 sayılı Kanun (R.G. 20.04.1990 tarih ve 20498 sayı) ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2016 yılı Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistik verilerine göre KOBİ’ler 2014 yılında toplam girişim sayısının % 99,8’ini oluşturmuştur. Bunun yanında istihdamın % 73,5’ini, maaş ve ücretlerin % 54,1’ini, cironun % 62’sini, faktör maliyetiyle katma değer % 53,5’ini ve maddi mallara ilişkin brüt yatırımın ise % 55’ini meydana getirmiştir (TÜİK, 2016). Bu bağlamda, 2010 yılında KOSGEB tarafından ekonomik kalkınma ve istihdam sorunlarının çözümünün temel faktörü olan girişimciliği desteklemek, yaygınlaştırmak ve başarılı işletmelerin kurulmasını sağlamak gibi amaçlarla girişimcilik destek programı başlatılmıştır. Bu program kapsamında, Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi, Yeni Girişimci Desteği, İş Geliştirme Merkezi Desteği ve İş Planı Ödülü verilmektedir (KOSGEB, Girişimcilik Destek Programı Uygulama Esasları, 2010).

KOSGEB Yeni Girişimci Desteği Türkiye’de işsizliğin azaltılması ve üretimin artırılması yönünde belirlenmiş temel kamu politikalarından birisidir. Yeni Girişimci Desteği kapsamında başarılı işletmelerin kurulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla “uygulamalı girişimcilik eğitimleri” verilmektedir. Ayrıca bu işletmelerin sermaye eksikliğini gidermek için finansman desteği de sağlanmaktadır. Bu kapsamda 2012-2016 yılları arasında 472.734 kişiye eğitim verilmiş ve 26.224 işletmeye 504.990.730,00 TL mali destek sağlanmıştır. Önemli miktarda kaynak aktarılan bu politika ile ilgili istihdam ve üretime katkı düzeyi hakkında net veriler bulunmamaktadır. Bu açığı gidermek amacıyla; Uşak ilinde KOSGEB Yeni Girişimci Desteği almış işletmelerin istihdam hacmi ve üretim düzeyleri ile bu politikanın başarısının araştırılması, çalışmanın çerçevesini oluşturmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, Uşak ilinde KOSGEB Girişimci Destek Programı kapsamında kurulan KOBİ’lerin mevcut durumlarının, faaliyet ve istihdam hacimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda KOBİ’lerin desteklerden faydalanırken karşılaştıkları sorunların azaltılması ve daha etkin şekilde desteklenmeleri için öneriler getirilmeye çalışılacaktır. Çalışmanın özgünlüğü, mevcut çalışmalardan farklı olarak, uygulamalı girişimcilik eğitimine katılan potansiyel girişimciler üzerine değil; yeni girişimci desteğinden yararlanarak kurulan KOBİ’ler üzerinde yapılmasından kaynaklanmaktadır. Çalışmada nicel araştırma tekniklerinden anket yöntemi uygulanmıştır. Uygulanan anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm girişimcilik faaliyetlerine etkisi olduğu düşünülen demografik faktörler yer almaktadır. İkinci bölümde KOBİ’lerin özelliklerinin belirlenmesi ile ilgili sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise işletmelerin faaliyet ve istihdam hacmine ilişkin sorular yer almaktadır. Çalışmanın evrenini 2012-2016 yılları arasında Uşak ilinde KOSGEB yeni girişimci desteği olarak kurulan 234 KOBİ oluşturmaktadır. Araştırmada herhangi bir örneklem yöntemi kullanılmamış olup, evrenin tamamına ulaşmak hedeflenmiştir. Ancak KOSGEB’in girişimcilere ait bilgileri paylaşmaması, kapanan işletmelerle ilgili veri bulunmaması ve girişimcilerin çalışmaya katılmak istememeleri vb. sınırlılıklar nedeniyle anketlerin doldurulması aşamasında 87 KOBİ’ye ulaşılabilmektedir. Elde edilen bulgular bu 87 KOBİ’den sağlanmıştır.

5. BULGULAR

Çalışmaya katılan girişimcilerin demografik özellikleri başta olmak üzere, KOSGEB Yeni Girişimci Desteği ile kurulan işletmelerin özellikleri, istihdama ve üretime katkıları ile ilgili aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

5.1. Demografik Özellikler

Tablo-2: Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Frekans	%			Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	51	58,6	Medeni	Evli	73	83,9
	Kadın	36	41,4	Durum	Bekâr	14	16,1
Yaş	15-24	3	3,5	Eğitim Durumu	İlköğretim	29	33,3
	25-45	75	86,2		Lise	35	40,2
	46 ve üstü	9	10,3		Yükseköğretim	23	26,5

Katılımcıların % 58,6'sı erkek ve % 41,4'ü kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların % 83,9'u evli ve % 16,1'i bekârdır. Girişimci yaşı olarak, işletmenin kurulduğu tarihteki yaş esas alınmıştır. Girişimci yaşı; en düşük 21, en yüksek 58 ve ortalama 31,42 olarak bulunmuştur. Ancak, cinsiyete göre bakıldığında ortalama yaşın farklılaştığı görülmüştür. Ortalama yaş erkeklerde 28,74, kadınlarda ise 35,31'dir. Ayrıca girişimci yaşları literatüre uygun olarak, 15-24 yaş, 25-45 yaş ve 46 ve üzeri olmak üzere üç ayrı grupta incelenmiştir. 15-24 yaş aralığı genç kuşağı temsil etmektedir. 25-45 yaş arası, literatürde girişimcilik eğiliminin en fazla olduğu dönem olarak kabul edilmektedir. Son grup olan 46 yaş ve üzeri ise, birçok sektörde çalışma hayatının sonlandığı yaş dönemine karşılık gelmektedir. Bu yaş grubunda girişimcilik daha çok emekli olmuş, ancak üretkenliği devam eden bireyler tarafından, ilave gelir elde etme yöntemi olarak kullanılmaktadır. Örneklemin, literatüre uygun olarak 25-45 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yaş aralığı, toplamın % 86,2'sini oluşturmaktadır. Araştırma grubunun tamamı en az ilköğretim mezunudur. En yüksek grubu % 40,2 ile lise mezunları oluşturmaktadır. Lise mezunlarını % 33,3 ile ilköğretim mezunları izlemektedir. Bir yükseköğretim kurumundan mezun olanlar ise, toplamın % 26,5'idir. Bu bağlamda Uşak ilinde yükseköğretim mezunlarının girişimcilik desteği olarak iş kurma oranları oldukça düşüktür.

5.2. KOSGEB Yeni Girişimci Desteği İle Kurulan İşletmelerin Özellikleri

Tablo-3: Sermaye Kaynağı

	Frekans	%
Öz Kaynak	28	32,2
Yakın Çevre	27	31,0
Banka Kredisi	8	9,2
Özkaynak + Yakın Çevre	11	12,6
Özkaynak + Banka Kredisi	9	10,4
Özkaynak + Yakın Çevre + Banka Kredisi	4	4,6
Toplam	87	100

Tablo-3'te, işletmelerin kuruluş aşamasında KOSGEB desteği dışında kullandıkları finansal kaynakların dağılımı verilmiştir. Bu kapsamda finansal kaynaklar; öz kaynak, yakın çevre, banka kredisi veya bu faktörlerin birden fazlasının bir arada kullanılması şeklinde gruplandırılmıştır. Elde edilen verilere göre, işletmeler en fazla öz kaynak (% 32,2) kullanmıştır. Öz kaynakların ardından en çok kullanılan finansal kaynağın yakınlardan alınan borçlar (% 31,0) olduğu saptanmıştır. Genel olarak iş hayatında en sık kullanılan kaynak olan banka kredilerinin ise bu işletmelerde oldukça az (% 9,2) kullanıldığı görülmektedir. Banka kredisi kullanımının oransal olarak düşük kalmasında, bankaların kredi için istemiş olduğu teminatın girişimciler tarafından sağlanamaması en başta gelen nedendir.

Tablo-4: Hukuki Yapı

	Frekans	%
Tek Kişilik Şahıs İşletmesi	87	100
Toplam	87	100

Araştırma kapsamındaki işletmeler hukuki yapısı açısından değerlendirildiğinde tamamının tek kişilik şahıs işletmesi olduğu bulunmuştur.

Tablo-5: Faaliyet Gösterilen Sektör

	Frekans	%
Hizmet	39	44,8
Ticaret	34	39,1
İmalat	14	16,1
Toplam	87	100

Tablo-5'te, araştırma kapsamındaki işletmelerin faaliyet gösterdiği sektörler görülmektedir. En fazla faaliyet gösterilen alan % 44,8 ile hizmet sektörüdür. Hizmet sektörü içerisinde oto tamirciliği (11), gıda üretim ve satışı yapan (kafe, restoran, tostçu vb.) işletmeler (9) ve kuaförlük (4) faaliyeti yürüten işletmeler bulunmaktadır. Hizmet sektörünü % 39,1 ile ticaret sektörü takip etmektedir. Bu sektörde gıda (13), tekstil (7) ve sağlık (5) ürünleri ticareti yapan işletmeler bulunmaktadır. En az faaliyetin bulunduğu sektör imalattır. Bu sektöründeki 14 işletmenin 11'i mobilya imalatı ile uğraşmaktadır. Geriye kalan üç işletme ise, demir doğrama, karoser ve tasarım ürünler imalatı yapmaktadır. Kurulan işletmelerin sektörel dağılımı, 2015 yılı Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerine göre Türkiye geneli ile paralellik göstermektedir (TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, 2015).

Tablo-6: Büyüklüklerine Göre Sınıflandırılması

	Frekans	%
Mikro İşletme	87	100
Toplam	87	100

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmeliğin 5/a maddesi kapsamında değerlendirildiğinde, araştırma grubundaki işletmelerin tamamı mikro ölçeklidir. Örnekleme yer alan işletmelerin tamamı 10 kişiden daha az çalışana sahiptir. Üç işletme dışında, işletmelerin yıllık cirosu 1.000.000 TL'nin altındadır.

Tablo-7: Kurumsallaşma

Değişkenler	Frekans	%	Toplam
Web Sayfası	19	21,8	87
Marka Tescili	0	0	87
Kalite Belgesi	0	0	87

İşletmelerin kurumsallaşma düzeyleri, işletmeye ait bir web sayfasına, marka tesciline ve kalite belgesine sahip olup olmadıklarına göre değerlendirilmiştir. İşletmelerden 19'u (% 21,8) web sayfasına sahipken, 68'i (% 78,2) değildir. İşletmelerin hiçbirisi kalite belgesi ve marka tesciline sahip değildir.

5.3. KOSGEB Yeni Girişimci Desteği ile Kurulan İşletmelerin İstihdama Katkıları

Tablo-8: İstihdam Edilen Çalışan Sayıları

Değişkenler	Girişimcinin Kendisi	%	Ücretli Çalışan	%	Ücretsiz Aile İşçisi	%	Toplam	%
Erkek	51	58,6	88	72,1	38	67,9	177	66,8
Kadın	36	41,4	34	27,9	18	32,1	88	33,2
Toplam	87	100	122	100	56	100	265	100

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerin tamamı 10 kişiden az çalışanı bulunan mikro işletmedir. KOSGEB yeni girişimci desteği ile kurulan 87 işletmede toplam 265 kişi çalışmaktadır. Bu kişilerin 87'si girişimcilerin kendisi, 122'si ücretli çalışan ve 56'sı ücretsiz aile işçisidir. İşletme başına ortalama çalışan sayısı (girişimcilerin kendileri dâhil olmak üzere) ise, 3,05'tir. Çalışanlar cinsiyet açısından incelendiğinde; girişimcilerin % 58,6'sı erkek % 41,4'ü kadın, ücretli çalışanların % 72,1'i erkek, % 27,9'u kadın ve ücretsiz aile işçilerinin % 67,9 erkek, % 32,1'i kadındır. Çalışan kadın sayısı, 36'sı girişimcinin kendisi olmak üzere, 88'dir. Toplam istihdam içerisinde, kadınların payı % 33,2'dir.

Tablo-9: Girişimci Cinsiyetine Göre İstihdam Edilen Çalışanların Cinsiyetlerine Göre Sayıları (Girişimciler Dâhil)

Değişkenler	Erkek Çalışan	%	Kadın Çalışan	%	Toplam	%
Girişimcisi Erkek Olan İşletmeler	136	76,8	22	25	158	59,6
Girişimcisi Kadın Olan İşletmeler	41	23,2	66	75	107	40,4
Toplam	177	100	88	100	265	100

Cinsiyete göre girişimcilerin istihdam yaratma durumu değerlendirildiğinde; kadın girişimciler toplam

istihdamın % 40,4'ünü sağlarken erkek girişimciler %59,6'sını sağlamışlardır. Kadın istihdamı ele alındığında, kadın çalışanların % 75'i kadın girişimcilere ait işletmelerde çalışken, erkeklerin % 76,8'i erkek girişimcilere ait işletmelerde çalışmaktadır. Bir başka ifade ile kadınların sahip olduğu işletmelerde, işletme başına ortalama kadın istihdamı 1,8 iken, erkeklerin sahip olduklarında 0,4 bulunmuştur.

Tablo-10: Sektöre Göre Çalışan Sayıları (Girişimciler Dâhil)

Değişkenler	Erkek Çalışan	%	Kadın Çalışan	%	Toplam	%
Hizmet	78	44,1	46	52,3	124	46,8
Ticaret	63	35,6	40	45,4	103	38,9
İmalat	36	20,3	2	2,3	38	14,3
Toplam	177	100	88	100	265	100

Sektörlerine göre işletmelerin istihdam yaratma durumu değerlendirildiğinde; toplam istihdamın, % 46,8'ini hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmeler, % 38,9'unu ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ve % 14,3'ünü ise imalat yapan işletmeler sağlamıştır. Hizmet üreten işletmelerde ortalama 3,2, ticaret yapan işletmelerde ortalama 3, imalatta bulunan işletmelerde ise ortalama 2,7 kişi çalışmaktadır. Tablo-10'da görülen imalat sektöründe çalışan iki kişi işletmenin sahipleridir. Dolayısıyla araştırmaya katılan işletmelerden elde edilen bulgulara göre, imalat sektörünün kadın istihdamına katkısı bulunmamaktadır. Elde edilen bulgulara göre, Türkiye geneline paralel olarak, Uşak ilinde de en fazla istihdam sağlayan sektör hizmet sektörü olmuştur (TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, 2015).

Araştırmada istihdamda ayrı başlıklar olarak genç (15-24 yaş) ve engelli istihdamı araştırılmıştır. Araştırma grubundaki işletmelerde çalışan 15-24 yaş arası gençlerin sayısı, üçü girişimci olmak üzere 48'dir. Gençlerin en fazla istihdam edildiği sektör, hizmet sektörü (19) olup, ardından sırasıyla ticaret (18) ve imalat (8) sektörleri gelmektedir. Hizmet sektöründe çalışanların dokuzu oto tamiri, üretim sektöründe çalışanların tamamı da mobilya imalatı yapmaktadır. Ticaret sektörü içerisinde çalışanların daha çok satış elemanı olarak çalıştıkları görülmektedir. İstihdam açısından önemli bir diğer başlık ise, engelli istihdamıdır. Ancak, araştırma kapsamındaki işletmelerin hiçbirinde engelli istihdam edilmediği tespit edilmiştir.

İşletmeler arasında, girişimcinin kendisi dâhil olmak üzere, en yüksek istihdam yedi kişi olup, bu sayıyı sağlayan yalnızca üç işletme bulunmaktadır. İstihdama ilişkin göze çarpan bir diğer bulgu ise, toplam işletmelerin üçte birinden fazlasının (32 işletme) girişimcinin kendisi dışında yalnızca bir çalışan istihdam etmesidir. Üstelik çalışan bu kişiler, 14 işletmede ücretsiz aile işçisidir. Yedi işletmede ise girişimci işi kendi başına yürütmekte ve çalışanı bulunmamaktadır.

5.4. KOSGEB Yeni Girişimci Desteği İle Kurulan İşletmelerin Üretime Katkıları

Araştırma kapsamındaki işletmelerin üretime katkısı; yıllık ciro ve ödenen gelir vergisi parametreleri ile değerlendirilmiştir. Veriler, girişimcilerin verdiği cevaplara dayanmaktadır.

Tablo-11: Yıllık Cirolarına Göre İşletme Sayısı

Yıllık Ciro (*1000TL)	İşletme Sayısı	%
30-100	27	32,5
101-200	28	33,8
201-300	10	12,1
300-500	7	8,4
500-1.000	8	9,6
1.001 ve üzeri	3	3,6
Toplam	83	100,00

Araştırma kapsamındaki dört işletmeye ilişkin yıllık ciro bilgisine ulaşılammıştır. Veri elde edilen 83 işletme içerisinde yıllık cironun; en düşük 30.000 TL, en yüksek 2.400.000 TL ve ortalama 257.855 TL (medyan: 180.000 TL) olduğu saptanmıştır. Verisi bulunmayan dört işletmeye ortalama değer atandığında, 87 işletmelerin toplam 22.433.420 TL yıllık mal ve hizmet satışı yaptığı hesaplanmıştır.

Tablo-11'de, işletmelerin yıllık ciroları gruplandırılarak verilmiştir. Gruplandırılmada, aralıkların eşitliğinden ziyade, incelemeyi kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Tabloda yer alan verilere göre, işletmelerin yıllık ciroları 30-100 bin ve 101-200 bin TL aralığında yoğunlaşmaktadır. Yıllık cirosu 100.000 TL ve altında olan işletmeler, toplamın % 32,5'ini oluşturmaktadır. İki yüz bin ve daha az yıllık ciroya sahip işletmeler ise, toplamın % 66,3'ü kadardır. Bir milyon ve üzerinde yıllık ciroya sahip olan işletme sayısı üç olup, toplamın da % 3,6'sıdır.

Tablo-12: Yıllık Ödenen Gelir Vergisine Göre İşletme Sayısı

Yıllık Gelir Vergisi (TL)	İşletme Sayısı	%
0	44	50,6
1-1.000	24	27,6
1.001-5.000	13	14,9
5.001-10.000	4	4,6
10.001 ve üzeri	2	2,3
Toplam	87	100,00

Ödenen yıllık gelir vergisi ile işletmelerin, üretim değerleri hakkında bir kestirim yapılmaya çalışılmıştır. Yıllık ciro tutarının maliyetten önemli oranda etkilenmesi nedeni ile ek olarak bu değişken de incelenmek istenmiştir. İşletmelerin yıllık vergi ödemeleri değerlendirildiğinde; işletmelerin % 50,6'sının gelir vergisi ödemediği tespit edilmiştir. Gelir vergisi ödeyen işletmeler içerisinde en yüksek vergi tutarının 17.000 TL olduğu bulunmuştur. İşletmelerin tamamı dikkate alındığında ortalama gelir vergisi tutarı 1.161,77 TL'dir. Gelir vergisi ödemeyen işletmeler çıkarıldığında, işletmelerin ortalama vergi tutarı ise, 2.350,56 TL olarak hesaplanmıştır.

İşletmelerin önemli bir kısmının yerel düzeyde faaliyet gösterdiği bulunmuştur. Bunlardan 21 tanesi (% 20,1) il dışına da satış yaptığını belirtmiştir. İl dışına satış yapılan yerler, komşu illere bağlı yakın ilçelerdir. İşletmelerden ihracat ve ithalat yapan bulunmamaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşen ekonomide istihdam gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş bütün ülkelerin öncelikli sorunu haline gelmiştir. Egemen ekonomik paradigmaya rağmen, tüm ülkeler bu soruna çeşitli politikalarla müdahale etmektedirler. Çünkü işsizlik sonuçları bakımından sadece bireysel bir sorun değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasal da bir sorundur. Bu sorunun çözümünde farklı politika araçları kullanılmaktadır.

Bu çalışmada ülkemizde istihdamın artırılması ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanmasına yönelik uygulanan aktif istihdam politikalarından biri olan KOSGEB Girişimci Destek Programı ele alınmıştır. Bu bağlamda Uşak ilinde KOSGEB Girişimci Destek Programı kapsamında kurulan KOBİ'lerin özellikleri, istihdama ve üretime katkıları değerlendirilmiştir.

Uşak ilinde Yeni Girişimci Desteği alan ve faaliyetine devam eden KOBİ'lerin tamamı tek kişilik şahıs işletmesidir. Büyüklük açısından ele alındığında tamamının mikro işletme olduğu görülmektedir. Bu işletmeler büyük oranda öz kaynaklarını ve yakın çevreden aldıkları mali yardımı kullanmışlardır. Faaliyet gösterilen sektörler Türkiye geneline paralel olarak, başta hizmet sektörü olmak üzere, sırasıyla ticaret ve imalat sektörleridir. Sektörlere göre işletmelerin istihdam yaratma durumu değerlendirildiğinde de benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Toplam istihdamın, yarıya yakını hizmet sektörü sağlamaktadır. Ardından ticaret ve imalat sektörleri gelmektedir. Söz konusu işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri ise yok denecek kadar düşüktür.

Elde edilen verilerden de anlaşılacağı üzere bu işletmeler genelde geleneksel yöntemlerle yönetilmektedir. Bu nedenle çağın gereklerine uygun kurumsal düzeyi yakalayamamışlardır. Bu noktada KOSGEB tarafından verilen eğitimlerin niteliğinin artırılması ve desteklerden faydalanan girişimcilere iş kurma aşamasından sonra da kurumsallaşma, markalaşma, müşteri ilişkileri yönetimi, dış ticaret ve e-ticaret gibi eğitimlerin verilmesi faydalı olacaktır. Bu eğitimlerin verilmesinde KOSGEB'in yanı sıra üniversiteler, meslek odaları, kalkınma ajansları gibi kurumların da destek vermesi önem arz etmektedir. Bunun yanında imalat sektörünün ayrıca desteklenmesi gerekmektedir. Çünkü gelişmiş ülkelerden farklı olarak, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde hizmet sektörü ekonomik açıdan daha kırılğan bir yapıya sahiptir. Bu da işletmelerin sürdürülebilirliği noktasında sorun yaratmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen 87 işletmede 265 kişi çalışmaktadır. İşletme başına ortalama çalışan sayısı 3,05'tir. Çalışanların yaklaşık üçte ikisi erkek, üçte biri ise kadındır. Cinsiyete göre girişimcilerin istihdam yaratma durumu değerlendirildiğinde erkek girişimcilerin kadınlardan daha fazla istihdam yarattığı görülmektedir. Ayrıca kadın istihdamı daha çok kadın girişimciler tarafından sağlanmıştır. Kadınların sahip olduğu işletmelerde, işletme başına ortalama kadın istihdamı 1,8 iken, erkeklerin sahip olduklarında 0,4 bulunmuştur.

Araştırmaya katılan işletmelerden elde edilen bulgulara göre imalat sektörünün kadın istihdamına katkısı bulunmamaktadır. Bu işletmelerde çalışan 15-24 yaş arası gençlerin sayısı oldukça düşüktür. Gençlerin en fazla istihdam edildiği sektör, hizmet sektörü olup, ardından sırasıyla ticaret ve imalat sektörleri gelmektedir.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin hiçbirinde engelli istihdam edilmediği tespit edilmiştir. İstihdama ilişkin göze çarpan bir diğer sonuç ise, işletmelerin üçte birinden fazlasının girişimcinin kendisi dışında yalnızca bir çalışan istihdam etmesidir. Üstelik çalışan bu kişilerin yarıya yakını ücretsiz aile işçisidir. Yedi işletmede ise girişimci dışında çalışan kimse bulunmamaktadır.

Sonuçlar istihdam açısından ele alındığında, söz konusu işletmelerin istihdama katkısının sınırlı olduğu görülmektedir. İstihdam içerisinde ise kadın ve genç istihdamı istenilen düzeyde değildir. Engelli istihdamı ise hiç yoktur. Ülkemizdeki kadın ve genç nüfus içerisindeki işsizlik oranları dikkate alındığında bu durum düşündürücüdür. Engelli istihdamı ise zaten çalışma hayatının genelinde mevcut kronik bir sorundur. Bu nedenle KOSGEB'in kadın, genç ve engelli istihdamını daha fazla desteklemesi ve bu doğrultudaki politikalara ağırlık vermesi gerekmektedir.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin ortalama yıllık ciroları 250.000 TL düzeyindedir. Yıllık ciro tutarının maliyetten önemli oranda etkilenmesi nedeni ile ek olarak ödedikleri gelir vergisi de incelenmiştir. İşletmelerin yarısının gelir vergisi ödemediği tespit edilmiştir. İşletmelerin tamamı dikkate alındığında ortalama gelir vergisi tutarı 1.161,77 TL'dir. Gelir vergisi ödemeyen işletmeler çıkarıldığında, işletmelerin ortalama vergi tutarı ise, 2.350,56 TL olarak hesaplanmıştır. İşletmelerin önemli bir kısmının ise yerel düzeyde faaliyet gösterdiği bulunmuştur. İşletmelerden ihracat ve ithalat yapan bulunmamaktadır.

İstihdama paralel olarak söz konusu işletmelerin üretime katkısının da sınırlı olduğu görülmektedir. Faaliyet alanlarının hizmet sektöründe yoğunlaşması ve imalat sektörünün en son sırada kalması bu durumun başta gelen nedenidir. Üretim odaklı bir yapının bulunmaması, ekonomi içerisinde yeterli düzeyde katma değer üretilmemesine yol açmaktadır. Dolayısıyla KOSGEB Girişimci Destek Programı kapsamında kurulan işletmelerin daha fazla üretime yönlendirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması faydalı olacaktır.

İstihdamın sağlanması adına KOSGEB'in vermiş olduğu desteklerin önemi yadsınamaz. KOSGEB tarafından verilen eğitim ve mali desteklerin yıllar itibariyle arttığı da görülmektedir. Ancak, verilen desteklerin daha efektif kullanılabilmesi ve kurulan işletmelerin istihdam ve üretime katkılarının artırılabilmesi için uygulanan istihdam politikalarının üretim odaklı hale getirilmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aren (2008). İstihdam Para ve İktisadi Politika. Ankara: İmge Kitabevi.
- Baştürk, Ş. (2013). Kamu Politikası Olarak Sosyal Politika. M. Yıldız, & M. Z. Sobacı içinde, Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama (s. 386-421). Ankara: Adres Yayınları.
- Birleşmiş Milletler. (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi. Erişim Tarihi: 07.01.2018. http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf.
- Deacon, A. (2011). İstihdam. P. Alcock, M. May, & K. Rowlingson (Dü) içinde, Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar (O. Tezgel, Çev.: 412-421). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- DiNitto, D. M. (1991). Social Welfare: Politics And Public Policy. New Jersey: Prentice Hall.
- Döm: (2012). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gartner, W. B. (1989). Who is an Entrepreneur? Is the Wrong Question. Entrepreneurship Theory and Practice, 47-68.
- Ghose, A. K., Majid, N., & Ernst, C. (2010). Küresel İstihdam Sorunu. (Ö. F. Çolak, Dü., G. Aykaç, & S. Kayan, Çev.) Ankara: Efil Yayınları.
- Gözübüyük, A. Ş. (1997). Yönetim Hukuku. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gül, E., Ekinci, A., & Konya: (2009). Türkiye'de İstihdam Politikaları: Yapısal Bir Analiz. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Güler, B. A. (2005). Devlette Reform Yazıları. Ankara: Paraf Yayınları.
- Güven: (2009). Sosyal Politikanın Temelleri. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Habermas, J. (2008). Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti. (M. Beyaztaş, Çev.) İstanbul: Bakış Yayınları.
- Hamitoğulları, B. (1986). Çağdaş İktisadi Sistemler. Ankara: Savaş Yayınları.
- İşığışık, Ö. (2011). İstihdam ve İşsizlik. Bursa: Ekin Yayınevi.

- Kazgan, G. (2009). Küreselleşme ve Ulus Devlet. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Koray, M. (2000). Sosyal Politika. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- KOSGEB. (2010). Girişimcilik Destek Programı Uygulama Esasları. Erişim Tarihi: 29.01.2018. <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1231/girisimcilik-destek-programi>.
- KOSGEB. (2012). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik. Erişim Tarihi: 14.01.2018. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm>.
- Oğuz, O. (1992). İktisada Giriş. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Ören, K. (2013). Sosyal Politika. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Prigmore, C. S., & Atherton, C. R. (1979). Social Welfare Policy: Analysis and Formulation. Lexington: D.C Heath and Company.
- Sykes, R. (2011). Küreselleşme ve Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar. P. Alcock, M. May, & K. Rowlingson (Dü) içinde, Sosyal Politika (Ş. Gökbayrak, Çev.: 555-563). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Şaylan, G. (1995). Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Talas, C. (1990). Toplumsal Politika. Ankara: İmge Kitabevi.
- Taylor-Gooby, P. (2011). Eşit Haklar ve Sosyal Adalet. P. Alcock, M. May, & K. Rowlingson (Dü) içinde, Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar (B. Yıldırım, Çev.: 55-64). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Tokol, A. (2000). Sosyal Politika. Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları.
- TÜİK. (2015). Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri. Erişim Tarihi: 14.01.2018. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21528>.
- TÜİK. (2016). Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri. Erişim Tarihi: 30.01.2018. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21540>.
- TÜİK. (2018). İş Gücü İstatistikleri. Erişim Tarihi: 06.01.2018. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007.
- TÜİK. (2012-2016). Gayri Safi Yurtiçi Hasıla. Erişim Tarihi: 10.01.2018. <http://www.tuik.gov.tr/OncekiHBArama.do>.
- Uluslararası Çalışma Örgütü. (1944). Philadelphia Bildirgesi. Erişim Tarihi: 06.01.2018. http://www.ilo.org/ankara/about-us/WCMS_412361/lang--tr/index.htm.
- Uluslararası Çalışma Örgütü. (2017). World Employment Social Outlook 2017. Erişim Tarihi: 06.01.2018. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_541211.pdf.
- Yavuz, A. (2012). İşgücü İstihdam ve Kriz Olgusu. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.